

BCBP Beogradski centar za
bezbednosnu politiku

POJMOVNIK / 1

Specijalno tužilaštvo za borbu protiv korupcije u Rumuniji

Milica Divljak

UVOD

Nacionalni direktorat za borbu protiv korupcije (DNA) osnovan je 2002. godine Uredbom rumunske Vlade sa ciljem da smanji nivo političke korupcije i korupcije na visokom i srednjem nivou u Rumuniji. U organizacionom smislu, DNA funkcioniše kao posebno odeljenje u okviru Vrhovnog tužilaštva pri Višem kasacionom sudu. Samim tim, Direktoratom, kao delom Vrhovnog tužilaštva formalno rukovodi Vrhovni tužilac Rumunije, ali se na čelu DNA nalazi Vrhovni tužilac Direktorata koji ima ovlašćenja da upravlja i koordiniše svim aktivnostima DNA. Sredstva za rad obezbeđuju se iz državnog budžeta, u okviru izdvajanja za Vrhovno tužilaštvo. Funkcije tužioca, pravosudnog policajca ili specijaliste u okviru DNA su nespojive sa bilo kojom drugom javnom ili privatnom funkcijom, osim pozicije nastavnika u institucijama visokog obrazovanja.¹

NADLEŽNOST I POLOŽAJ

Zakon predviđa tri kriterijuma kojima se karakterišu visok i srednji nivo korupcije:

a) vrednost mita ili neprikladne prednosti nastale zahvaljujući korupciji prelazi 10.000 evra

b) šteta prouzrokovana korupcijom u datom slučaju prelazi 200.000 evra

c) koruptivna dela počine (bez obzira na vrednost mita ili štete) lica na visokim položajima kao što su: poslanici, senatori, članovi Vlade, državni sekretari ili državni podsekretari, oficiri, admirali, generali, gradonačelnici i zamenici gradonačelnika, opštine, predsednici i potpredsednici okružnih veća, okružna veća, carinski službenici, ljudi na rukovodećim pozicijama u državnim i nacionalnim kompanijama.²

Državni kontrolni organi, Obaveštajna služba Rumunije i policija dužni su da Direktoratu dostave sve podatke koje imaju u vezi sa izvršenjem koruptivnih dela iz njegove nadležnosti, a do kojih su došli u obavljanju svojih redovnih aktivnosti. Oni su dužni da, prilikom vršenja kontrole, obezbede i sačuvaju tragove krivičnog dela, materijalne dokaze i svako drugo dokazno sredstvo koje može pomoći kod krivične istrage³. U skladu sa Zakonom o krivičnom postupku Rumunije, Direktorat je ovlašćen da koristi posebne istražne metode poput presretanja komunikacija, pristup IT sistemima, video i audio prismothe, praćenja kretanja, dobijanja podataka o finansijskim transakcijama, zaplene pošte i pošiljki, dobijanja podataka nastalih upotrebom usluga koje pružaju internet provajderi.⁴

Osobe koje su počinile neko od krivičnih dela u nadležnosti Direktorata, akoje u toku krivične istrage olakšavaju identifikaciju i krivično gonjenje druge osobe odgovorne za krivična dela korupcije, mogu da dobiju smanjenje kazne na polovinu zakonom predviđenih granica.⁵

ORGANIZACIJA

Za potrebe sprovođenja krivičnih istraga u okviru svoje nadležnosti, Direktorat angažuje policijske službenike koji, u cilju brzog i temeljnog sprovođenja aktivnosti na otkrivanju i istrazi krivičnih dela korupcije, formiraju pravosudnu policiju Direktorata. Oni obavljaju delatnost samo u okviru Direktorata, u isključivoj nadležnosti Vrhovnog tužioca Direktorata. Upućivanje službenika pravosudne policije i agenata u Direktorat vrši se na predlog Vrhovnog tužioca Direktorata, naredbom Ministra unutrašnjih poslova, a njihovo imenovanje na funkciju se vrši po nalogu Vrhovnog tužioca Direktorata. Oni se upućuju na period od 6 godina, uz mogućnost produženja perioda angažovanja uz njihovu saglasnost. Pripadnici pravosudne policije ne mogu dobiti nikakav zadatak od hijerarhijski nadređenih organa, već odgovaraju samo Vrhovnom tužiocu Direktorata.⁶ Specijalisti su kategorija osoblja Direktorata koju čine visokokvalifikovani pojedinci u oblastima kao što su ekonomija, finansije, bankarstvo, informacione tehnologije, itd. Njihov zadatak je da razjasne sve detalje koji su potrebni tužiocima za uspešno sprovođenje istrage.⁷

Pored centralnog tela, Direktorat je organizovan u teritorijalne službe, koje deluju u gradovima u kojima se nalaze sedišta Apelacionih sudova. Na njihovom čelu su tužioci, direktno potčinjeni Vrhovnom tužiocu Direktorata koji ih imenuje na period od 3 godine. Oni mogu dobiti još jedan trogodišnji mandat na predlog Vrhovnog tužioca DNA, ali ih u tom slučaju imenuje Visoki savet sudstva. Uslov koji moraju ispuniti kandidati za tužioce jeste minimum šest godina iskustva.⁸

IZBOR SPECIJALNIH JAVNIH TUŽIOCA

Vrhovni tužilac DNA upravlja i koordiniše sve aktivnosti Direktorata. On je po rangi izjednačen sa prvim zamenikom Vrhovnog tužioca Rumunije. U obavljanju delatnosti, Vrhovnom tužiocu Direktorata pomažu dva zamenika, izjednačena sa zamenicima Vrhovnog tužioca pri Višem kasacionom sudu. Kandidata za poziciju Vrhovnog tužioca Direktorata predlaže Ministar pravde Rumunije. Uslov koji svaki kandidat mora da ispuni jeste minimum od 10 godina rada kao tužilac ili sudija. Kandidat mora da bude odobren od strane Visokog saveta sudstva, da bi ga potom zvanično imenovao predsednik Rumunije. Mandat je ograničen na tri godine, sa mogućnošću jednog reizbora.⁹

On obezbeđuje da se predmeti distribuiraju adekvatnim tužiocima u skladu sa propisanim kriterijumima, imenuje i razrešava tužioce u okviru Direktorata uz odobrenje Visokog saveta sudstva. Pored toga, Vrhovni tužilac Direktorata imenuje i razrešava službenike koji čine pravosudnu policiju, a koji su na rad upućeni naredbom Ministra unutrašnjih poslova, vrši raspodelu tužilaca i drugih kategorija osoblja po odeljenjima, službama, kancelarijama i sl. On raspolaže godišnjim depozitom za radnje u vezi sa organizacijom istražnih operacija kojima se otkrivaju slučajevi korupcije. Vrhovni tužilac formira tim za istragu predmeta koji čine službenici pravosudne policije Direktorata. Dodatno, on u okviru svojih nadležnosti sprovodi istragu, dok pravosudna policija Direktorata vrši samo one istražne radnje koje je tužilac precizno delegirao.¹⁰

RESURSI I UČINAK

Od 2003. do 2018. godine, broj tužilaca Direktorata se povećao sa 91 na 158. Dodatno, budžet Direktorata se povećao sa 17.7 miliona evra u 2005. na 37.4 miliona evra u 2016. godini. Neki od podataka koji se koriste kao indikatori uspešnosti rada DNA jesu i broj optužnica, okrivljenih upućenih na suđenje i konačnih osuda. Većina indikatora je zabeležila jasno uvećanje između 2009. i 2015. godine. Za period 2002–2016. godišnji broj optuženih upućenih na suđenje (na nivou ministarstva) porastao je sa 388 na 1652; broj optuženih upućenih na suđenje (na nivou Direktorata) porastao je sa 69 na 925; povećan je broj pravosnažnih osuđujućih presuda sa 22 na 879. U periodu od 2005. do 2016. godine, na suđenje je poslato ukupno 8347 ljudi i izrečeno je 5726 pravosnažnih presuda.¹¹ Među osuđenima nalazio se veliki broj poslanika, ministara, gradonačelnika, sudija za prekršaje, birokrata, generala, biznismena, administratora, advokata, lekara i profesora. Istraživanja sugerišu da veliki broj građana Rumunije ima poverenja u Direktorata kada je reč o borbi protiv korupcije - 2016. godine 60% Rumuna je izjavilo da imaju veliko poverenje u Direktorata, nasuprot 11% koji imaju poverenje u parlament. Uprkos ovim brojkama, u 2019. godini 83% Rumuna se u istraživanju Evropske komisije izjasnilo da misli da je korupcija još uvek visoko zastupljena i rasprostranjena u njihovom društvu.¹²

SLUČAJ LAURE KOVESI

Uprkos povećanju resursa i unapređenom učinku tokom godina, na značajno smanjenje učinka DNA uticala je smena Vrhovne tužiteljke Laure Kovesi iz jula 2018. godine. Ona je na toj poziciji bila od 2013. godine, a tokom njenog petogodišnjeg mandata stope osuda za korupciju na visokom nivou skočile su značajno, nailazeći na pohvale iz EU. Upravo je veliki broj osuda protiv političkih funkcionera i drugih aktera koji su zauzimali važne položaje u rumunskom društvu bio razlog njene smene, dok je konkretan povod bilo njeno protivljenje reformama pravosudnog sistema kojima bi se, da su realizovane, ugrozila neza-

visnost pravosuđa i omela borba protiv korupcije.¹³ Njoj nije bilo omogućeno da osnovanost odluke o svojoj smeni osporipred sudovima u Rumuniji, pa je Kovesi u decembru 2018. godine pokrenula postupak pred Evropskim sudom za ljudska prava tvrdeći da joj je ugroženo pravo na pravično suđenje, samim tim i pravo na slobodu izražavanja. Evropski sud za ljudska prava je u maju 2020. godine jednoglasnom odlukom osudio odluku da ona bude smenjena sa funkcije Vrhovne Tužiteljke DNA kao kršenje njenog prava na slobodu izražavanja i pravično suđenje.¹⁴

IZVORI I BELEŠKE

- 1 Government of Romania, Emergency ordinance No. 43, National Anticorruption Directorate (April 4, 2002) <https://www.pna.ro/legislatie.xhtml?sectiune=2&id=15>.
- 2 Emergency ordinance No.43, article 13.
- 3 Anca Jurma, „DNA (National Anti-Corruption Department) a Specialized Structure for Combating High Level Corruption in Romania”, Journal of Eastern European Criminal Law, No. 2 (2014): 12.
- 4 Jurma, „DNA (National Anti-Corruption Department)”, 13-14.
- 5 Emergency ordinance No.43, article 19.
- 6 Ministry of Justice of Romania, Order No. 1.643/C, Approval of the Internal Regulations of the National Anticorruption Directorate, article 83 and 84 (May 15, 2015) <https://www.pna.ro/legislatie.xhtml?sectiune=2&id=17>
- 7 Order No. 1.643/C, article 85 and 86.
- 8 Jurma, „DNA (National Anti-Corruption Department)”, 11.
- 9 Parliament of Romania, Law No. 304, Judicial Organization, article 82-87 (June 28, 2004) <https://www.global-regulation.com/translation/romania/3746801/law-no.-304-of-28-june-2004-%2528republished%2529-concerning-judicial-organization.html>.
- 10 Emergency ordinance No.43, article 3.
- 11 Martin Mendelski, “15 years of anti-corruption in Romania: augmentation, aberration and acceleration”, European Politics and Society, 2020: 6-14.
- 12 OECD, Evaluation of the Romanian National Anti-corruption Strategy 2016-2020, Paris: OECD, 2022, 17-18 <https://search.oecd.org/gov/ethics/evaluation-romanian-national-anti-corruption-strategy-2016-2020.pdf>.
- 13 “Chief Anti-Corruption Prosecutor of Romania Removed”, Open Society Justice Initiative, accessed March 17, 2023, <https://www.justiceinitiative.org/litigation/laura-codrua-kovesi-v-romania>.
- 14 “Kovesi v. Romania”, European Court of Human Rights, accessed March 18, 2023, [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22002-12806%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22002-12806%22]}).